

Posudek oponenta bakalářské práce

Radka Behenská

ROK V ŽIVOTĚ NIŽŠÍHO ŠLECHTICE – JAN JENÍŠEK Z ÚJEZDA A NA SVRČOVCI

Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Praha 2012

Vývoj postavení a životního stylu šlechtických elit je velmi populárním tématem bakalářských a doktorských prací stejně jako řady odborných knih. Zájem široké veřejnosti o toto téma se odráží i v řadě titulů, jež byly na toto téma publikovány. Přitažlivá historická materie ale v sobě skrývá řadu problémů, mezi jinými především nezbytnou znalost celé řady historických disciplín – kromě „klasických“ politických dějin také dějiny církevní, dějiny správy, státu a práva.

Autorka bakalářské práce Radka Behenská se ve své studii pokusila s tímto nelehkým úkolem vyrovnat. Svou práci zaměřila na životní osudy Jana Jeníška z Újezda (+ zřejmě 1565), nižšího šlechtice, který stál na počátku vzestupu svobodných pánů z Újezda, rodu, jenž vrcholu své slávy dosáhl v pobělohorské éře.

R. Behenská ovšem zachycuje Jeníškův život jen v hrubých rysech, hlavní osu její práce představuje pozoruhodný pramen, tzv. *Registra bílá Jana Jeníška z Újezda a na Svrčovci* z let 1550–1552 dnes uložená v Archivu Národního muzea. Přestože zachycují pouze malý zlomek života tohoto šlechtice, představují zajímavý zdroj informací a jsou jednoznačně vhodným východiskem pro téma bakalářské práce.

Hlavní osu studie představuje vyčerpávající rozbor výše uvedeného pramene rozdělený do třech kapitol (*O smlouvách* – záležitosti cizích lidí, *O dluzích, slibích a rukojemství*, *O hospodářství*). Zabývá se zejména záležitostmi „každodenního života“ předbělohorských Čech, do kterého jsou zasazeny jednotlivé epizody (či obchodní či právní záležitosti) Jeníškova života zapsané do *Register bílých*.

Poslední, pátá kapitola je pak věnována třem osobám, jež podle autorky měly blízko k Janu Jeníškovi. I tato část práce je zajímavá, bylo by však vhodné zmínit, na jakém základě prováděla autorka výběr osob zde zmíněných (m.j. i proto, že pochází ze zcela odlišných sociálních poměrů – erbovní měšťan přijatý do rytířského stavu, člen starého vladyckého rodu a příslušník aristokratické elity).

Celou práci je podle mého názoru třeba považovat za velmi zajímavou a přínosnou. Jisté nedostatky můžeme najít jen v úvodu. Jsou zejména terminologického a historicko-právního charakteru. Výrazně sice nenarušují úroveň práce, bylo by však vhodné, aby si studentka, chce-li pokračovat ve výzkumu šlechtických elit (což vzhledem k úrovni její práce shledávám logickým) doplnila jisté mezery v oblasti dějin správy a dějin státu a práva.

Na s. 10. např. uvádí, že „zemské právo považovalo potomky erbovních měšťanů za členy rytířského stavu, a tak mohl Jan Jeníšek vkládat majetky do desek zemských“. O stránku výše hovoří o prostupnosti hranice mezi panským a rytířským stavem ve starší době (do 15. století), nezmiňuje však, že k uzavírání rytířského stavu docházelo ještě pomaleji. Jde o právně velmi komplikovanou otázku, která byla řešena ještě na počátku 17. století. Hlavní problém byl v diplomatické podobě česky psaných erbovních listin, jež na rozdíl od podobných dokumentů vydávaných říšskou kanceláří neudílely jen znak, ale „erb neboližto znamení vladectví“. Nositel znaku se tak de iure stával šlechticem ihned po zisku diplomu a pokud se zakoupil na venkově a zpřetrhal vztahy s městským prostředím, mohl si (do poloviny 16. století navíc bez větších problémů) nárokovat i členství v rytířském stavu.

Na s. 11 pak došlo zřejmě k překlepu, když autorka píše, že „Jan Jeníšek sympatizoval s odpovědníky skupinami na Klatovsku“. Jde samozřejmě o „opověď“, nikoli „odpověď“. Pro zisk úřadu krajského hejtmana pak nebylo zásadní bydliště v daném kraji, ale držba deskových statků na tomto teritoriu. (s. 13)

Přes výše uvedené připomínky ovšem práci k obhajobě samozřejmě doporučuji.

Navrhované hodnocení: výborně

V Praze 13. června 2012

doc. PhDr. Jan Županič, Ph.D.
Ústav světových dějin FF UK

